

Södertörns Högskola
Kompletterande Lärarutbildningen
Examensarbete 10p
VT 2006

Amigos, Vale y Tapas

En analys av de kulturella aspekter som
presenteras i några textböcker i spanska

Författad av: Adrian Letelier
Handledd av: Fernando Alvarez

ABSTRACT

The main objective of this paper is to analyze the cultural contents presented in some textbooks, published in Sweden, used in the teaching of Spanish as foreign language.

These textbooks were analyzed based on the cultural information and focusing on the intercultural aspects presented in the texts. In order to analyze the cultural information, the facts were divided into information regarding to Spain and Latin America. A cultural contrastive approach will be mainly used to analyze the intercultural aspects.

In conclusion, we can say that two of books revised present cultural contrastivity in a proper way; however the lack of diversity in cultural subject matters and the lack of approach to discussions of stereotypes makes that the textbooks finally give us an incomplete view of the intercultural perspective.

Keywords: teaching of Spanish, culture, the intercultural perspective, cultural contrastivity

SAMMANFATTNING

Arbetets syfte är att analysera det kulturella innehållet som presenteras i några textböcker, publicerade i Sverige, som används för att undervisa spanska som främmande språk.

Analysen fördjupar sig i två aspekter: den kulturella informationen och de interkulturella aspekterna som textböckerna presenterar. För att analysera den kulturella informationen har fakta delats i fakta rörande Spanien och Latinamerika. Kulturkontrastiviteten har spelat en huvudroll i analysen av de interkulturella aspekterna.

En viktig slutsats är att två av de studerade textböckerna arbetar med kulturkontrastiviten på ett tillfredsställande sätt, men brist på mångfald i det kulturella innehållet och saknande av diskussioner om stereotyper gör att böckerna ger en ofullständig bild av det interkulturella perspektivet .

Nyckelord: undervisning i spanska, kultur, det interkulturella perspektivet, kulturkontrastivitet.

ABSTRACTO

El objetivo de este trabajo es analizar los contenidos culturales de algunos libros de enseñanza del español, como lengua extranjera, publicados en Suecia.

Estos libros de textos fueron analizados basándose en la información cultural y centrándose en los aspectos interculturales que estos pudieran presentar. Para analizar la información cultural los datos han sido divididos en datos concernientes a España y América Latina, respectivamente. Para abordar la interculturalidad se ha tenido como base principal la contrastividad cultural.

Este trabajo llega a la conclusión que dos de los libros estudiados presentan de una buena forma la contrastividad cultural, sin embargo, su falta de variedad en la temática cultural y su falta de acercamiento a una discusión sobre los estereotipos, hacen que los libros, finalmente, nos entreguen una visión incompleta de la perspectiva intercultural.

Palabras claves: enseñanza del español, cultura, la perspectiva intercultural, contrastividad cultural.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	5
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
2 BAKGRUND	6
2.1 KULTUR I LÄROBÖCKER I SPRÅK	6
2.2 TIDIGARE FORSKNING	8
2.3 VAD SÄGER KURSPLANEN OM DE KULTURELLA ASPEKTERNA I SPRÅKUNDERVISNINGEN?	8
3 BEGREPP OCH TEORI	9
3.1 HUR DEFINIERAR MAN KULTUR?	9
3.2 DEN SPANSKSPRÅKIGA KULTUREN	10
3.3 KULTUR OCH SPRÅKUNDERVISNING	11
3.3.2 STEREOTYPER	12
3.4 DET INTERKULTURELLA PERSPEKTIVET I FRÄMMANDE SPRÅK	14
5 ANALYS	18
5.1 PRESENTATION AV DE KULTURELLA ASPEKTERNA I TEXTBÖCKERNA	18
5.1.1 KATEGORISERINGSTABELL (DE KULTURELLA ASPEKTERNA I TEXTBÖCKERNA MED HJÄLP AV PAULDRACHS MODELL)	18
5.1.2 BESKRIVNING AV FAKTA	19
5.1.2.1 AMIGOS DOS	19
5.1.2.2 VALE 7	21
5.1.2.3 TAPAS 2	24
5.1.3 ATT KÄNNA IGEN SIG OCH KONTRASTIVITETEN	25
5.1.3.1 AMIGOS 2	25
5.1.3.2 VALE 7	26
6 SLUTSATSER OCH DISKUSSION	28
LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING	32

1 INLEDNING

Ämnet spanska (som främmande språk) undervisas i Sverige idag från grundskolenivå till universitet. Enligt en ny rapport (Álvarez och Albanesi, 2004) är det spanska språket på väg att bli det andra mest lästa främmande språk efter engelskan på grundskolan i Sverige. Det har aldrig tidigare varit så populärt att läsa spanska. Ett belysande exempel utgör den utveckling som spanska har haft bland sjunde- och åttondeklass elever i hela Sverige. Statistiken visar att för perioden 1997/1998 läste cirka 9 % av sjunde- och åttondeklass elever spanska, medan siffran för perioden 2004/2005 låg på cirka 34 %. Man ser en markant ökning av eleverna som läser spanska, vilket säkerligen kommer även att hålla i sig under de kommande åren.

Att fler elever väljer att läsa spanska är ett positivt tecken för att spanska ska kunna konsolidera sin ställning i Sverige. Samtidigt som fler elever väljer spanska passar olika förlag på att publicera olika läroböcker i spanska. Enligt en internationell studie (Davcheva och Sercu, 2005), som gjordes i Europa bland språklärare i engelska, franska, tyska och spanska, använder de flesta lärare, i mycket stor utsträckning, någon textbok för att undervisa i främmande språk. I Sverige svarade bara cirka 8 % av de tillfrågade språklärarna att de inte använder textböcker för att undervisa, medan resterande 92 % svarade att de använder textböcker, i någon form, för att undervisa. I samma studie blir det också tydligt att lärarna i Sverige arbetar nästan alla med textböcker som bearbetas och publiceras i Sverige. Eftersom textböckerna har en så central roll i språkundervisningen, och inte minst när det gäller spanska, kommer mitt arbete att analysera några textböcker i spanska, publicerade i Sverige, utifrån de kulturella aspekter dessa presenterar.

1.1 Syfte och frågeställningar

Arbetets syfte är att analysera några textböcker, som är avsedda för att undervisa i spanska, utifrån de kulturella aspekter dessa presenterar. Jag vill se hur dessa böcker arbetar med att presentera den spanskspråkiga kulturen och påvisa de eventuella skillnader som kan förekomma när kulturen presenteras. Jag vill även veta om böckerna betonar på något sätt ett interkulturellt perspektiv när de presenterar kulturen.

För att nå arbetets syfte kommer jag att arbeta utifrån följande frågor:

Hur presenteras fakta som behandlar den spanskspråkiga kulturen i textböckerna. Är fakta tillräckligt omfattande, försöker böckerna integrera fakta med språkinläringen?

På vilket sätt försöker textböckerna integrera ett interkulturellt perspektiv när kulturen behandlas?

Använder böckerna några teman som har anknytning till grundskolelevernas fritidsintresse och verklighet?

Förekommer det några stereotyper i den fakta som presenteras i textböckerna?

2 BAKGRUND

2.1 Kultur i läroböcker i språk

Enligt artikel ”Culture Learning in Language education” (*Paige, Jorstad, Siaya, Klein and Colby,*) har textböckerna i främmande språk behandlat de kulturella aspekter på olika sätt beroende på vilken tid dessa publicerades. Före 1940-talet genomsyrades läroböckerna av ett monokulturellt perspektiv som gav utrymme för en homogen och oföränderlig syn på kultur som saknade den kulturella mångfalden som karakteriserar ett samhälle. Under 1970 och 1980-talet uppkom ett större intresse för de kommunikativa och språkliga färdigheter och det introducerades texter som var hämtade från verkliga sammanhang (tidningar, tidskrifter, o.s.v.). Till och med idag, menar författarna, är de kulturella aspekterna i läroböcker ett problematiskt område. Artikelns författare redovisar några undersökningar som pekar på stora brister om hur kulturen presenteras i läroböcker i främmande språk. Det mest förekommande är att informationen är alldeles för enkel och ger en generaliserande och missvisande bild av verkligheten i målspråkslandet. I samma artikel ges exempel på en undersökning gjord av Moore (1991), i vilken några textböcker i spanska har analyserats (utifrån det kulturella innehållet). Moore kommer fram till slutsatsen att den kulturella informationen som finns i dessa böcker rör många gånger normer för beteende i den spanskspråkiga kulturen, men att denna information är för fragmentarisk och för generaliserande för att kunna ge en saklig bild. Dessutom ges det nästan ingen förklaring om hur dessa normer hade uppkommit och det fanns ingenting som gav några förklaringar om hur annorlunda dessa normer kan bli beroende på människornas ålder, kön, tro, klass, härkomst eller politiska åsikter.

Med lärarnas perspektiv som bas har språkforskarna Davcheva och Sercu (2005) gjort en undersökning där man frågat lärare i främmande språk om hur nöjda de är med det kulturella innehållet som finns i läroböcker i språk. Om jag nu fokuserar på de resultat som dessa forskarna samlade in i Sverige (Davcheva and Sercu, 2005:97), kunde de konstatera att i Sverige var cirka 4 % av de tillfrågade inte alls nöjda med det kulturella innehållet, medan cirka 15% svarade att de inte var särskilt nöjda. De flesta lärare i Sverige (61 %) svarade att de var nöjda till en viss grad och cirka 20 % av de lärare från Sverige, som deltog i undersökningen, svarade att de var helt nöjda med det kulturella innehållet i läroböckerna, vilket motsvarar det högsta antalet nöjda lärare bland alla undersökta länder i Europa¹. Samtidigt är lärarna i Sverige de som i högst andel (96 %) använder sig av extra material för att lära ut de kulturella aspekter när de undervisar i främmande språk.

Davcheva och Sercu lyfter fram de aspekter som lärarna nämnde för att kategorisera en bok som bra eller mindre bra i sitt kulturella innehåll (Davcheva and Sercu, 2005:97-103). Det som anses som positivt är att den kulturella informationen som presenteras är aktuell och att boken ger geografisk och historisk information och att informationen som ges representerar på ett bra sätt samhällets mångfald, olika traditioner, normer, regler, och beteendemönster som associeras till de länder där språket talas. Lärare ser också det som positivt när det kulturella innehållet kommer t ex i dialogform eller att boken ger möjlighet att jobba vidare med de kulturella aspekterna. Enligt denna undersökning är det också viktigt för språklärarna att texten i boken visar en adekvat jämförelse mellan den främmande kulturen och elevens egen kultur. (Davcheva and Sercu, 2005:99)

Det som anses negativt är när det kulturella innehållet är för fattigt: de flesta nämner som negativa egenskaper att texterna är för korta och att man saknar viktig information. Det kan också röra sig om att det är för få länder som finns representerade i böckerna. En annan negativ egenskap som nämns rör böcker som saknar social mångfald och därför tenderar dem att visa en bild som många gånger representerar bara ett enda samhällsklassperspektiv.

¹ Följande europeiska länder ingår i undersökningen: Belgien, Bulgarien, Grekland, Polen, Spanien och Sverige.

2.2 Tidigare forskning

Spanska är ett relativt nytt språk i den svenska skolan, om man jämför med engelska, franska och tyska som har funnit länge som främmande språk inom det svenska skolväsendet.

Detta medför att språkdidaktisk forskning med fokusering på spanska inte är så omfattande som det borde vara. Detta är säkert anledningen till att jag bara lyckades

hitta ett enda arbete, skrivet i Sverige, som behandlar ämnet. Det är en kort vetenskaplig artikel som bygger på författarens pågående forskning om hur den spanskspråkiga kulturen presenteras i de läromedel i spanska som produceras i Sverige (Cuesta, 2005).

Cuestas artikel baseras på en undersökning av några läroböcker i spanska avsedda för steg 1 i gymnasiet. Hon kommer till slutsatsen att de kulturella aspekter i dessa böcker presenteras väldigt olika och att det inte verkar finnas något genomtänkt linje när det gäller att fylla dessa böcker med kulturellt innehåll.

2.3 Vad säger kursplanen om de kulturella aspekterna i språkundervisningen?

När det gäller kursplanen i moderna språk finns det några viktiga aspekter i kursplanen som berör de kulturella aspekterna i språkundervisningen.

I kursplanen för moderna språk för grundskolan kan man i introduktionen läsa att ”Utbildningen i moderna språk har som syfte att vidga perspektivet på omvärlden och på olika kulturer.” (skolverket, 2000:31). Vidare står det att undervisningen i moderna språk skall sträva efter att eleven: "utvecklar sin förmåga att reflektera över levnadssätt och kulturer i de länder där språket talas och göra jämförelse med egna erfarenheter" (skolverket, 2000:33).

Kursplanens resonemang kan tolkas som ett tecken på att det är de interkulturella aspekterna av kulturen som bör betonas vid språkundervisningen. Eftersom eleven inte bara skall ta in information, utan måste reflektera (komma till förståelse) och ha förmåga att kontrastera den främmande kulturen i förhållande till sin egen värld. Detta uttrycks också i någon form i Lpo 94 där vi som exempel kan citera följande mening: ”Alla som arbetar i skolan skall medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen”.

Eva Gagnestam (2005) skriver om relationen mellan begreppet kultur och styrdokumentet och hon redovisar för hur andra forskare (Tornberg och Lundgren) har kommit fram till att

den interkulturella kompetensen betonas mer och mer i styrdokumentet, men att det kan vara svårare att förmedla denna kompetens i praktiken, eftersom det interkulturella begreppet inte definieras. Dessutom saknar den interkulturella förståelsen och den interkulturella kompetensen anknytning till betygskriterierna. (Gagnestam 2005, 18)

3 BEGREPP OCH TEORI

3.1 Hur definierar man kultur?

Det finns många olika definitioner på ordet kultur. Några författare menar att det inte bara finns en definition på kultur (Bodin och Fant, 1997:11) eftersom ordet kultur i sig innebär många olika saker. Det man vanligtvis associerar med kultur är några kulturuttryck som konst, litteratur, musik och film. Det som man brukar kalla för ”finkultur”. Kultur är mycket mer än detta. Deborah Peck (1984) definierar kultur på följande sätt:

"Culture is all the accepted and patterned ways of behavior of a given people. It is that facet of human life learned by people as a result of belonging to some particular group; it is that part of learned behavior shared with others"

Pecks definition av kultur öppnar nya vinklar och ger ett bättre perspektiv på vad som ryms i begreppet kultur. En sådan definition ser på kulturen som något socialt som gör att en grupp människor bär med sig gemensamma sociala normer som de delar med varandra. Därför, när vi lär oss ett språk, räcker det inte med att vi bara lär oss några ord för att kunna kommunicera på det främmande språket, vi måste också kunna behärska de kulturella ramar som råder inom det område där språket talas.

De spanska språkforskarna Lourdes Miquel och Neus Sans (2004) menar att kulturen innehåller en rad olika fenomen, som t ex människors levnadssätt och vardag, värderingar, traditioner, fester, normer osv. Om man ska kunna arbeta med de kulturella aspekterna inom språkforskningen, menar dessa språkforskare att det är bra att förenkla alla uppfattningar och idéer som ryms inom begreppet kultur genom att indela den i olika kategorier.

Pauldrach² (i Tornberg, 1997) gör en kategorisering av kulturen genom att indela den i tre olika aspekter: kognitiva, kommunikativa och interkulturella aspekter. Enligt Tornbergs tolkning är den kognitiva aspekten knuten till fakta (styrelseskick, geografi, stora städer osv). Den kommunikativa aspekten består av egenskaper som man bör känna till för att ha en bra kommunikationskompetens, som att veta hur man beställer mat, köper kläder eller hur man ställer frågor. Den interkulturella aspekten har med förståelse av fakta att göra, man analyserar faktorer som förekommer i fakta och återkopplar dem till förhållandena i det egna landet (Tornberg, 1997: 52). Pauldrachs kategorisering är mycket passande, eftersom den fångar in de flesta kulturella aspekterna som kan förekomma i undervisningen i främmande språk och inte minst i textböcker: fakta, kommunikation i form av dialoger och ett interkulturellt perspektiv som kontrasterar målspråkets kultur mot elevens kulturella bakgrund.

3.2 Den spanskspråkiga kulturen

Den spanskspråkiga kulturen avser en kulturkrets som omfattar Spanien och de spansktalande länderna i den amerikanska kontinenten inklusive USA. Det är över tjugo länder som har spanska som officiellt språk. Majoriteten av de spansktalande bor i Syd och Nordamerika. Alla de spansktalande länderna i Amerika har gemensamt att de någon gång har varit spanska kolonier (inklusive södra delarna av USA).

Det finns även områden i Afrika (t ex Ekvatorialguinea) där spanska talas. Man uppskattar att cirka 450 miljoner människor har spanska som modersmål. Om man räknar antal invånare i varje spansktalande land kommer vi fram till att de fem länder som har flest spansktalande är Mexiko, Spanien, Colombia, Argentina och USA.

Den spansktalande Amerika har byggts upp av olika grupper som har invandrat till kontinenten . Först var den så kallade ursprungsbefolkningen (indianer) som utvecklade sina egna civilisationer, sedan kom det europeiska och afrikanska migrationer till kontinenten. Men alla de här människogrupperna har tagit till sig det spanska språket som ett förenande kitt.

² Pauldrach är en språkvetare från Tyskland som har skrivit och forskat om kultur och språkundervisning och på senare tid publicerad några artiklar om interkulturalitet och språk.

Det är också viktigt att betona att Spanien är ett land där regionella skillnader kommer fram. Detta märks även i språket t ex galiciska talas i nordvästra Spanien och katalanska i Barcelona och hela Katalonien. Spanien var under medeltiden en region som samlade många folkgrupper med olika religioner: kristna, judar, muslimer.

I dag är Spanien ett land som tar emot många invandrare från Östeuropa, Afrika och Latinamerika. Den spanskspråkiga kulturen innefattar en så stor del av världen och så många länder att det är omöjligt att kunna presentera alla länder där spanska talas.

3.3 Kultur och språkundervisning

Kultur är ett begrepp som har funnits länge inom språkundervisningen. Om man ser det utifrån ett historiskt perspektiv kan man konstatera att redan på medeltiden har vissa kulturella aspekter varit inbäddade i språkundervisningen i form av studier i litteratur, historia, geografi och kännedom om levnadssätt och vardagsförhållanden i de länder där målspråket talas. (Tornberg, 1997 Gagnestam, 2005).

De kulturella aspekterna i språkundervisningen har under många år betraktats som en separerad del av språket. Därför har förståelse av och insikt i målspråkets kultur spelat en mindre roll vid undervisningen av främmande språk. Den aktuella teoretiska diskussionen om relationen mellan kultur och språk betraktar dessa som två integrerade aspekter i språkundervisningen som bör läras samtidigt. (Paige, Jorstad, Siaya, Klein and Colby, J). Kulturen betraktas idag som någonting som ständigt förändras och vilken kultur man bär med sig är väldigt olika från individ till individ. Från en statisk syn på kultur har man nu en dynamisk syn på den, idag är man medveten om att det är många faktorer som påverkar våra värderingar, traditioner, sätt att se på livet och hur ett samhälle fungerar i stort.

3.3.1 Den gamla synen: en nation lika med en kultur

Tornberg (1997) redovisar hur nationalismens idé, som växte fram på 1600-talet och som blev starkast under 1800-talet, bidrog till föreställningen om att kultur, nationalitet och identitet hörde samman. Detta kom senare att sätta sina spår i hur kulturen har betraktats vid till exempel språkundervisning, där kulturen många gånger har presenterats som något oföränderligt och där samma värderingar och beteenden görs giltiga för ett helt land.

Nationalitetsbegreppet behandlas av Gagnestam (2005, 66-70) och enligt hennes syn är att betrakta en nationell kultur och nationell identitet som det naturliga, vilket förvränger verkligheten om hur ett land eller ett samhälle ser ut. Gagnestam säger att ”moderna nationer består av ett flertal olikartade kulturer och traditioner som är kopplade till olika sociala klasser, etniska grupper eller kön”(Gagnestam, 2005:67). Gagnestam menar att en nation döljer många kulturella olikheter, något som många gånger har uteslutits när man presenterar kulturen i språkundervisningen. Därför har det traditionellt dominerat presentationen av en kultur som i själva verket bara representerar en viss grupp i samhället, menar Gagnestam. Många gånger är det elitens kultur eller som Gagnestam uttrycker det ”de beteende, åsikter och värderingar som en dominant grupp har lyckats göra till den ”nationella” kulturen i ett visst samhälle”. (Gagnestam, 2005:67).

3.3.2 Stereotyper

Den traditionella synen om en nation lika med en kultur har säkerligen hjälpt till att vi har förutfattade meningar om andra kulturer eller att vi bildar så kallade stereotyper om andra grupper och kulturer. Frank-Michael Kirsch skriver i sin artikel ”språk och läroböcker i språknyckel till andra kulturer” om den avgörande roll som en lärobok i främmande språk kan spela i att bilda vår uppfattning av en annan kultur: ”Böckerna vi använder för att lära oss språken formar till en inte ringa del våra bilder av den främmande kulturen”. (Kirsch, 2004:119). I sina undersökningar av läroböcker i tyska publicerade i Sverige har han observerat hur de nationella stereotyperna reproduceras i dessa böcker. Stereotyper betyder egentligen ”oföränderliga tryckplåtar , som hur ofta som helst kan reproduceras” (Kirsch, 2004:133), men som ett sociologiskt begrepp definerar ordet ett slags inre bild man har av hur något eller någon är. Stereotyper kan leda till att man får en förenklad bild om andra grupper, människor eller nationer.

Cristina Lopez (2005), som har studerat de olika stereotyper som finns om spanjorerna och Spanien, gjorde en statistik över de vanligaste ord som förknippas med Spanien eller spanjorerna. Hon gjorde undersökningen bland utländska studenter som kommer till Spanien för att lära sig spanska som främmande språk och kom fram till att de ord som studenterna från andra europeiska länder mest associerar med Spanien eller spanjorerna är följande:

Tjurfäktning (25%)

Sol (23%)

Flamenco (20%)

Fest (16%)

Paella(16%)

Dessa ord beskriver på ett ungefär om vad som är det första en människa, från ett annat land än Spanien, tänker på när hon hör ordet Spanien.

De aktuella språkteorierna försöker få bort uppfattningen att kultur har en nationell karaktär. Att ge kulturen en nationell karaktär, menar de moderna teorierna, kan bara användas som en referensram. Därför menar några språkforskare (Kramsh och Kirsch) att det är viktigt att lyfta fram skillnader mellan olika kulturer för att gå ifrån de stereotyper som kultur förknippad till en nation kan skapa. Att tänka i termen som spanjorer eller fransmän ”gör si eller så” blir en begränsad syn på kultur som utesluter många andra viktiga kulturella faktorer som ålder, social bakgrund, regionala skillnader som skapar den mångkultur som existerar inom ett samhälle. (Kramsh, 1993:206). Om vi tar hänsyn till den kulturella mångfalden, menar de nya teorierna om kultur och språk, kan vi lättare undvika att tänka i kollektiva stereotyper.

Detta synsätt har direkt anknytning till en annan viktig aspekt i språkundervisningen, det vill säga det interkulturella perspektivet, som på senare år har bidragit till ett nytt tänkande om hur man bör undervisa i de kulturella aspekterna i språk och hur viktigt det är med en interkulturell förståelse och kompetens vid inläring av främmande språk.

3.4 Det interkulturella perspektivet i främmande språk

Ett viktigt begrepp i detta arbete är det interkulturella perspektivet i språkundervisning. Interkulturalitet skulle jag definiera som ett sätt att närma sig andra kulturer med en öppen syn. Det interkulturella perspektivet innebär också att man måste ta hänsyn till elevernas egna erfarenheter för att främja interkulturell förståelse och kompetens.

Enligt Gagnestam kan "det interkulturella definieras som som en handling eller process för att uppnå ökad förståelse och respekt för olikheter i kulturella uttrycksätt".(Gagnestam 2005,83)
Det interkulturella perspektivet innebär inte bara kännedom om den främmande kulturen utan även god kunskap om vår egen kultur:

Det övergripande syfte med språkutbildning är att öppna dörrar till omvärlden och andra kulturer. En medvetenhet om den egna kulturen och dess relation till andra kulturer utgör grunden för förmågan att iakta och reflektera över likheter och skillnader mellan kulturer (Gagnestam, 2005:12)

Vi kan aldrig lägga åt sidan våra egna erfarenheter när vi betraktar en främmande kultur, men det är just när vi konfronteras med det okända när vi kan få förståelse för andra kulturer och för vår egen kultur:

Människan kommer aldrig ifrån sin egen utgångspunkt, sin egen kultur och sina egna erfarenheter. Genom att sätta oss själva i relation till andra kan vi också bättre förstå vår egen kultur.(Gagnestam 2005:82).

Som vi kan observera interkulturalitet bygger på att man först, utifrån sina egna kulturella erfarenheter kan reflektera över andra kulturella uttryck som kan kännas främmande för en själv. Det handlar om att kunna arbeta i en kontext där man kan känna igen sig för att gå vidare och få kunskaper om andra kulturer.

I en mer konkret nivå redovisar språkforskaren i tyska Frank-Michael Kirsch (2004) fyra aspekter som är viktiga för att en lärobok eller språkundervisningen i allmänhet ska kunna uppfattas som att den främjar interkulturalitet:

1 Det är viktigt att skillnader mellan kulturer kommer fram i boken.

2 Boken bör innehålla oförbehållslös jämförelse mellan den svenska kulturen och målspråkslandets kultur.

3 Det kulturella innehållet som boken presenterar bör integreras med bokens funktion, det vill säga kulturen är en del i bokens språkinlärningsmål.

4 Stereotyper måste diskuteras.

Det interkulturella perspektivet i språk betonar jämförelse och kontrastivitet för att nå kunskap om andra kulturer. Enligt Kirsch har kulturkontrastivitetet kommit fram inom språkundervisning under 1970-talet och bidragit till jämförelse mellan olika kulturer och öppnat vägen för diskussioner om skillnader och likheter mellan kulturer (Kirsch, 2004:139). När Pirjo Lahdenperä (2004) talar om interkulturella läroprocesser så nämner hon det kulturkontrastiva perspektivet som en läroprocess ”där man konfronteras med andra sätt att tänka och värdera, så att man blir varse sitt eget sätt att tänka och kategorisera andra”. (Lahdenperä, 2004:25)

Gagnestam tydliggör den oförbehållslös jämförelse som Kirsch skriver om, när hon säger att interkulturell förståelse och kompetens handlar om en balans mellan att presentera likheter och olikheter mellan kulturer, hon säger att det handlar om att visa en mångfald för att genom att ”släppa in en flertalröster och erfarenheter kan vår verklighet bli rikare”. (Gagnestam 2005:99)

Det interkulturella perspektivet kräver också att det kulturella mångfalden i ett samhället lyfts fram när det gäller beskrivningen av målspråkslandets kultur och när det tas hänsyn till elevernas kulturella bakgrund. Det är just den här sista punkten som blir problematisk när det diskuteras om det interkulturella perspektivet i textböckerna. Det som blir svårt att definiera inom det interkulturella perspektivet är vad man menar med att ta hänsyn till ”egen erfarenhet” eller ”egen kulturell bakgrund”. Därför är det viktigt att jag nu tydliggör tolkningen om vad som är viktigt att ta hänsyn till när man vill betona egen erfarenhet eller kulturell bakgrund. När det gäller textböcker ”att ta hänsyn till elevernas kulturella bakgrund” kan innebära att det är viktigt att eleven kan känna igen sig i den miljö eller det tema som texterna beskriver. Det kan handla om tema som har anknytning till aktiviteter som är vanliga för eleverna i den åldern som boken är avsedd för t ex sport, musik, ungdomslitteratur. Samtidigt måste boken också ge tillräckligt med kulturell information om den främmande kulturen för att den ska fylla en interkulturell funktion.

4 URVAL OCH METOD

Jag har valt att undersöka tre ganska nya textböcker i spanska som inte har varit så länge på marknaden. Alla tre böcker publicerades år 2004. Att böckerna är så nya är intressant, eftersom detta möjliggör att vi får en aktuell bild på hur de kulturella aspekterna behandlas i dessa textböcker.

Böckerna kommer från tre stora förlag när det gäller att publicera läroböcker i språk i Sverige. Jag har valt en bok från Almqvist&Wiksell (Amigos dos), en från Bonniers (Vale 7) och en från Natur och Kultur (Tapas 2). Alla dessa böcker presenteras i fyra steg som överensstämmer med de antal år man läser spanska på grundskolan (från årskurs 6 – 9) och alla de böcker jag kommer att undersöka utgör steg två, vilket är avsett för spanska i skolår 7. Detta gör att böckernas pedagogiska syfte och språknivå syftar till samma målgrupp. Att dessa böcker kommer från tre stora förlag har att göra med att jag också ville ha böcker som är representativa för det material som lärarna arbetar med i skolorna idag. Eftersom det är svårare att få reda på försäljningssiffror är detta ett bra sätt för att garantera att det material jag analyserar är böcker som har en bra distribution i hela landet och att de måste vara en av de mest använda i skolorna.

Jag kommer att arbeta utifrån en kvalitativ analys av texten. Eftersom en kvalitativ analys av texten är det som passar bäst för att tolka materialet och för att svara på arbetets frågeställningar. I litteraturen hittar man olika kvalitativa textanalysmetoder, men jag kommer att fokusera tillvägagångssättet efter en komparativ textanalys (Hellspong, 2001), en metod som går ut på att undersöka likheter och/eller skillnader som kan förekomma mellan olika texter. I analysen kommer jag att jämföra texter i förhållande till de ämne dessa presenterar och se hur fakta liknar eller skiljer sig från varandra i de olika texter som textböckerna i spanska presenterar.

För att underlätta analysen läste jag varje kapitel, även extratexter, i varje bok för att välja ut de kapitel som innehåller relevant kulturell information. Som verktyg för sorteringen använde jag mig av Pauldrachs kategorisering (se tabell på nästa sida) . Detta för att vara mer objektiv och för att de valda exemplen i analysen skulle få en mer vetenskaplig karaktär.

Eftersom jag är intresserad av att veta hur de studerade böckerna arbetar med fakta för att presentera den spanskspråkiga kulturen och på vilket sätt böckerna försöker integrera ett interkulturellt perspektiv, kommer arbetets analys att fokusera på aspekterna som kategoriseras inom fakta och sedan på de interkulturella aspekterna av kulturen, eftersom dessa har direkt anknytning till arbetets frågeställningar.

Jag kommer att dela upp de aspekter som rör fakta i två grupper: fakta om Latinamerika och fakta om Spanien och jag kommer att presentera exempel från respektive bok. Sedan kommer jag att analysera hur varje bok arbetar med de kulturella aspekterna utifrån ett interkulturellt perspektiv genom att centrera analysen på ett kriterium.

Det här kriteriet har jag hämtat från de begrepp som tas upp i teoridelen och som behandlas under rubriken om det interkulturella perspektivet. Detta kriterium är kulturkontrastivitet, det vill säga se om böckerna jämför kulturella förhållandena med varandra. I nästa del (analysen) kommer jag att presentera några exempel från materialet som utgör underlaget för analysen och därefter drar jag slutsatser som återkopplas till arbetets frågeställningar.

5 ANALYS

5.1 Presentation av de kulturella aspekterna i textböckerna

När man undersöker de kulturella aspekterna i de valda textböckerna genom att följa Pauldrachs kategorisering kan man konstatera att alla tre kategoriseringar av kulturen förekommer i alla tre böcker (se tabell).

5.1.1 Kategoriseringstabell (de kulturella aspekterna i textböckerna med hjälp av Pauldrachs modell)³

Källor	Fakta (kognitiv)	Kommunikation (kommunikativ)	Interkulturell (Kontrasterar eller tar hänsyn till elevens kulturella bakgrund)
Amigos Dos (Saveska Knutsgård, de la motte & Lizana, 2005)	Argentina (8), México (19), Spanien (14). Om spanskan i Latinamerika och USA (19). Förande av påskveckan i Spanien (17). Textbubbla: skolan i Spanien (10), nöjesparker i Spanien (15).	Quiero una chaqueta (18) (hur man köper kläder) En la cafetería tú y yo (6) (om hur man beställer på en kaffe) Puedo hablar con Carla (5) (hur man tar i telefon)	En el mundo de Astrid Lindgrén (2) Sport (12) Real Madrid och Kajsa Bergkvist. Två tjuvfångare (14) Julfirande i Spanien och Sverige (22) Extratexter: Manu Chao, Carolina Klüft, Pippi Calzaslargas Textbubbla: antal spansktalande i Sverige (3), om familjen i Spanien (4), om bostaden i Spanien (7)
Vale 7 (Hanson & Kemper, 2004)	Geografi Spanien och Latinamerika (1) Spanskan i världen (sid. 26) Matvanor i Spanien (¿Cómo comen los españoles?) (sid. 56) Maya (sid. 40) De dödas dag (sid. 46) Fallasfesten (sid. 47) Extratexter i form av tidning: De dödas dag, Chile, Colum bus, Djur i Latinamerika (sid. 68-71)	Tenéis ganas de ir al cine (11) (att gå på bio och köpa biljetter) En el restaurante (14) (hur man beställer mat)	Mi club favorito (3) (om favorit club) ¿Quién es? (23) (Vem är det?) ¿Una clase de español? (12) (En lektion i spanska?)
Tapas 2 (Alves, Eriksson, Johnson, Leinonen, Medina & Rodríguez, 2004)	Chile, México, Spanien (5) (10) Den spansktalande världen (5) Fester och traditioner (9)	En la tienda de ropas (8) (hur man köper kläder) La comida (7) (hur man beställer mat)	Mi tiempo libre (4) (Min fritid)

Utifrån den här kategoriseringen kommer jag nu att presentera den kulturella aspekten som behandlar fakta om Latinamerika och Spanien som presenteras indelad på respektive bok (Amigos dos, Vale 7 och Tapas 2). Senare går jag in på de interkulturella aspekterna av det kulturella innehållet, som också presenteras indelad på respektive bok, där jag tittar efter

³ Siffrorna i tabellen som är inom parentes anger kapitelnummer i respektive bok, om inget annat anges.

kulturkontrastivitet och de tema där eleverna kan känna igen sig, det vill säga där det tas hänsyn till elevernas kulturella bakgrund.

5.1.2 Beskrivning av fakta

5.1.2.1 Amigos Dos

Fakta om Latinamerika

Boken beskriver två länder i Latinamerika: Argentina (26)⁴, Mexiko (70).

Amigos Dos är en bok som presenterar fakta i form av geografi, typiska maträtter och någon fest eller tradition som är typisk för det land som tas upp i boken. *Amigos Dos* innehåller mycket text och därför kan några kapitel bli ganska långa med många ord.

Vi kan titta på hur boken behandlar Mexiko som är ett bra exempel på hur denna bok behandlar fakta om Latinamerika. Dessutom innehåller det här kapitlet nästan all fakta som behandlar Latinamerika i boken: Kapitel 19 "México" (70 –77) ägnar sig åt att ge information om Mexiko och den ger även allmän information om Latinamerika (76) och om den spansktalande befolkningen i USA (77). Den första text som presenteras i detta kapitel (71) är skriven på spanska. Den ger grundläggande information om Mexiko (var det ligger, antal invånare, allmän geografisk information). Den nämner också några typiska mexikanska rätter och beskriver hur flaggan ser ut. Texten redogör för landet ungefär på samma sätt som man gör med Argentina i Kapitel 8. En bild med karta över Mexiko och den mexikanska flaggan finns också med på sidan 70. Men Mexiko behandlas här lite mer ingående än vad man gjorde med kapitlet om Argentina och boken bjuder på två andra texter om Mexiko skrivna på spanska under samma kapitel. Den första texten ¿Te puedo hacer unas preguntas? (72 – 73) (får jag ställa några frågor till dig?)⁵ är skriven i dialogform där en mexikansk student svarar på några frågor om Mexiko. Utöver alla typiska mexikanska maträtter som nämns i texten (tortilla, enchilada, nachos, carnitas, chile con carne) får man veta att studenten börjar skolan kl. 8 då han sjunger nationalsången på skolgården. Läsaren får också veta att skolan är avgiftsfri, men att eleven däremot måste betala om den vill äta på skolan.

Den andra texten "El día de los muertos" (74) handlar om hur mexikanerna firar "de dödas dag" (översatt i boken som Halloween). Den beskriver vad familjen gör under de här

⁴ I analysen kommer bara sidnummer av respektive bok att skrivas inom parentes.

⁵ I analysen kommer översättningen från spanska till svenska (vid behov) att skrivas inom parentes.

helgdagarna i Mexiko. Det påpekas att mexikanerna festar under tre dagar, därför förbereder de mat och de köper dödsallar av spunnet socker. Det nämns också att mexikanerna inte ser på döden som något sorgligt. Nästa sida bjuder på en sångtext som heter "Los esqueletos" (skeletten).

De två följande sidorna (76-77) bjuder på information, skriven på svenska, om Latinamerika (Latinamerika) och USA (Varför talar så många spanska i USA?). Texten "Latinamerika" beskriver vilka länder ingår i begreppet Latinamerika och varför så många talar spanska i den här världsdelen. Texten "Varför talar så många spanska i USA?" försöker svara kort på vilka omständigheter som har bidragit till att så många talar spanska i USA och redovisar vilka länder som har mest spanstalande i världen och tydliggör att USA kommer på femte plats.

Fakta om Spanien

Amigos dos presenterar i kapitel 14 (Viva España) fakta om Spanien. I detta kapitel presenteras maträtter, fotbollsklubben Real Madrid och tjurfäktning som representativa ämnen för Spanien.

Första sidan på kapitel 14 (50) innehåller en karta över Spanien där olika spanska maträtter associeras till den region i Spanien som maträtten hör till. De olika platser som finns representerade på kartan är följande: (La Coruña, Bilbao, Barcelona, Madrid, Sevilla, Malaga, Valencia och Mallorca) Följande sida är ett recept över spansk potatisomelett. Sedan kommer texten som behandlar klubben Real Madrid, här får man veta när klubben grundades och man får mer information som rör klubbens historia. Kapitel 14 avslutas med två texter som behandlar tjurfäktning: "Una corrida de toros" (55) och "Två tjurfäktare" (56). När boken behandlar detta ämne presenteras det på ett sätt som gör det möjligt att problematisera över det tema den tar upp. Texten "Una corrida de toros" ger allmän information om hur tjurfäktningen går till. I sista stycket under denna text kan man läsa: "Casi todos los matadores son hombres. Hay pocas matadoras." (Nästan alla matadorer är män. Det finns få kvinnliga matadorer) (55)

Därefter, på sidan 56, kommer texten som avslutar detta kapitel: "Två tjurfäktare". Den är den enda text som presenteras på svenska under kapitel 14. Denna text handlar om två kända tjurfäktare en manlig och en kvinnlig. Om den kvinnliga tjurfäktare står det så här:

Christina Sánchez arbetade på skönhetssalong men hade länge drömt om att bli tjurfäktare. 1998 gjorde hon sin *alternativa*, sitt examensprov, inför publik på Madrids största arena,

Las Ventas. Hon gjorde succé! Ett år senare slutade hon. Hon tyckte att det var svårt att stå ut med männens fördomar mot kvinnliga tjurfäktare. (56)

Det är intressant att denna text försöker, utöver fakta, ge en synvinkel som öppnar för diskussioner som berör genusperspektivet och att den kan lätt användas för att t ex exempel komma in på hur manliga och kvinnliga normer är uppbyggda i olika kulturer.

Vidare på kapitel 17 (64) finns det en text (¿Adónde vas?) som beskriver hur man firar påsken i Spanien. Det är en text i dialogform där två tjejer och två killar berättar för varandra om vad de ska göra under påsklovet. På sidan 65 kompletterar man med en text, skriven på svenska, som ger ett inblick i den centrala rollen som olika religiösa processioner i olika spanska städer har under påskhelgen i Spanien. Man exemplifierar med Sevilla och den så kallade "La feria de Abril" (65)

5.1.2.2 Vale 7

Fakta om Latinamerika

Vale 7 presenterar allmän information om Latinamerika. När man tittar på de extratexter (i form av en tidning som kommer i de sista sidorna av boken) hittar man geografisk fakta om Chile (69). Alla dessa extra texter är skrivna på spanska och de håller lite högre språknivå än de övriga texter i boken som är skrivna på svenska. Det finns också extratexter som finns insatta mellan olika kapitel, vilka presenteras som ¿Quieres saber más? (vill du veta mer), vilka innehåller texter med rent fakta om Latinamerika och Spanien, alla dessa texter (vill du veta mer texter), med ett undantag, presenteras på svenska,. Men i de texter, som inte presenteras som extratexter, innehåller inte *Vale 7* fördjupad information om något latinamerikanskt land, utan den nämner till exempel namnet på några huvudstäder i Latinamerika (8, 9, 20) och ger lite allmän geografisk fakta, men däremot försöker boken integrera fakta med språket. Vi kan ta som exempel kapitel fem (¿De dónde eres?, sid.20) där det står:

Hola, soy de un país de América Latina. Es un país pequeño y está entre dos países muy grandes que se llaman Argentina y Brasil. (Hej, jag är från ett land i Latinamerika .Det är ett litet land som ligger mellan två stora länder som heter Argentina och Brazil)

Här är det meningen att eleven själv ska lista ut vilket land det rör sig om. På samma sida finns det en karta som visar Sydamerika.

Under kapitel 12 "Una clase de español" (44-45) finns det ett annat exempel på att fakta kan presenteras på ett lite annorlunda sätt. Den här texten beskriver en lektion i spanska på en svensk skola. I den påhittade texten läser eleverna geografi och det förekommer några meningar som är vanliga när man håller på att lära sig ett nytt språk:

El profesor: ¿Cómo se llama la capital de Colombia?
(vad heter huvudstaden i Colombia?)
Alicia: Se llama Bogotá.
(Den heter Bogota)
El Profesor: Muy bien. Otra Pregunta. ¿Dónde está Cuba?
(Mycket bra. En fråga till. Var ligger Kuba?)
Frida: Cuba es... ¿Cómo se dice "ö" en español?
(Kuba är... vad heter "ö" på spanska?)
El profesor: Isla. "Ö" se dice isla en español.
(“Isla”. Ö heter “isla” på spanska.) (44)

I ovanstående text kan man, som elev i främmande språk, känna igen sig själv i hur inlärningen av nya ord kan gå till. Vale 7 utan att ha för långa texter använder sig av texter som innehåller situationer som kan vara bekanta för eleverna som lär sig språket. Dessutom ger texten lite geografisk information om Latinamerika.

Om vi nu tittar på ett exempel ur ¿Quieres saber más? (vill du veta mer texterna), finns det en text som presenterar fakta som berör Mexiko: "De dödas dag" (46). Det finns även en text inom ¿Quieres saber más? som innehåller fakta om Mayafolket i Latinamerika:

Mayaindianerna är ett av de mest kända indianfolken i Amerika.
Deras storhetstid inträffade för mer än 1000 år sedan, långt innan spanjorerna kom. I Centralamerikas djungler kan vi fortfarande se ruinerna efter deras mystiska tempel och pyramider. (40)

Fakta om Spanien

Vale 7 har i sitt första kapitel en karta över Spanien, där hittar man olika spanska städer (Madrid, Bilbao, Santiago de Compostela, Pamplona, Barcelona, Valencia, Sevilla, Jaen, Malaga och även Mallorca och Kanarieöarna). Sedan är det två unga figurer (Felipe och

Carmela) som presenterar sig och säger att de kommer från två olika städer i Spanien (Madrid och Jaen). Felipe och Carmela återkommer i några andra texter i boken, där vi får bekanta oss med Felipes skoldag (En el colegio, sid. 32-35), vilket är ett bra exempel om hur en skoldag kan se ut i Spanien. Med hjälp av Carmela och Felipe får vi också information om Madrids djurpark (¡Vamos al zoo! sid. 36-39) och Real Madrids stadion (En el estadio, sidan 64-67). Vale 7 presenterar fakta om Spanien på ett liknande sätt som man gör med Latinamerika, det vill säga att man försöker integrera fakta med språket i de texter som inte är extratexter. Man får lite fakta om Spanien i de kapitel som inte är extratexter, men däremot känns detta fakta som något ”levande” .

Om vi nu tittar på en extratext på sidan 47 , ser vi en text som ingår i ”vill du veta mer”tema som beskriver ”Fallas festen”, en fest som firas varje år i staden Valencia:

I staden Valencia är festen Las Fallas årets höjdpunkt. Under flera månader bygger valenciaborna statyer, riktiga konstverk, för att under en enda natt som avslutning på sin Fallafest elda upp alltihop (47)

Informationen om ”Fallas festen” återkommer igen som extratext i boken på sidan 68, men då ges den på spanska. Det är ungefär samma information som presenteras på svenska tidigare i boken.

Om vi tittar på en annan text som ingår i ”Vill du veta mer?” tema och som är skriven på spanska finner vi på sidan 56 texten ¿Cómo comen los españoles? (Hur äter spanjorerna?). Den här texten är lite speciell, eftersom den är skriven på ett sätt som kan kännas lite generaliserande. Den beskriver med olika klockslag vad spanjorna äter vid respektive tidpunkt. Texten presenteras som fakta, som om det vore en absolut sanning att det är just den mat som alla spanjorerna äter vid precis denna tidpunkt som texten visar:

Comen a las dos o las tres de la tarde la comida fuerte del día, guisos, carne con patatas fritas, verduras y frutas. Cocinan com aceite de oliva, cebolla, ajo, pimientos y tomates. [...]Por la tarde meriendan a eso de las seis un bocadillo, un zumo, un yogur o, simplemente, toman un café con algo dulce a veces. (56)

(De äter ett rikligt mål vid klockan två eller tre, kött med pommes frites, grönsaker och frukter. De lagar mat med olivolja, lök, vitlök, paprikor och tomat. Vid klockan sex tar de ett mellanmål med smörgås, juice, yoghurt eller de tar bara en kafé med något söt)

Ovanstående text är ett exempel på hur lätt det kan bli att generalisera om vissa handlingar och detta skulle kunna representera ett exempel på hur man skapar en stereotyp om hur spanjorerna äter.

5.1.2.3 Tapas 2

Fakta om Latinamerika

Tapas 2 presenterar fakta om Chile och Mexiko. *Tapas 2* är mycket fattig på text så det är inte mycket information man får fram när boken behandlar dessa länder. Vi kan titta på hur boken behandlar Mexiko:

Det finns en liten textruta (86) där man får veta att Mexiko ligger söder om Nordamerika, att huvudstaden heter Mexiko City och att den har 20 miljoner invånare och att i hela landet bor 100 miljoner människor. Man får även veta att man talar spanska och vissa indianska språk och att valutan heter "peso mexicano" (56). Man kompletterar under kapitel 10 (145) med att ge kort information om en turistplats i Mexiko, nämligen kustområdet Cancún. Informationen i denna bok är skriven på spanska.

Fakta om Spanien

På sidan 30 finns en kort inringad text som heter España (Spanien), den ger geografisk information om Spanien. Det finns också en bild på den spanska flaggan. Texten återger fakta som att Spanien ligger i sydeuropa, att huvudstaden heter Madrid och att den har 4 miljoner invånare och att i hela landet bor det 40 miljoner människor. Texten finns under del 2 i boken vilken heter "La familia" (Familjen). Detta är den enda fakta man hittar om Spanien i hela boken. Som det är i fallet med Latinamerika är denna bok väldigt korfattad när det gäller text och den fokuserar framför allt på dialoger om vardagliga situationer, men även texterna i dialogform är väldigt korfattade och ger ingen särskild information om spanstalande länder.

5.1.3 Att känna igen sig och kontrastiviteten

5.1.3.1 Amigos 2

Amigos dos har flera exempel där texterna utgår från att lyfta fram förhållandena i Spanien med förhållandena i Sverige. Det ser vi till exempel i texterna *La navidad en España* (sid 90 *Julen i Spanien*) och *La navidad en Suecia* (sid 91 *Julen i Sverige*). Texterna beskriver hur man firar dessa helgdagar i båda länder. Vi kan titta på ett exempel där boken beskriver vad man äter under julhelgen:

En Nochebuena la familia española come pavo, cordero o pescado. De postre hay turrón, chocolate, mazapán y nueces. (*La navidad en España*, sid 90) (På julafton äter den spanska familjen kalkon, lamm och fisk. Som efterrätt serveras det choklad, semla och valnötter):

Los platos típicos son albóndigas, salchichas, jamón de Navidad y arenque. De postre hay arroz con leche. (*La navidad en Suecia*, sid 91) (De typiska maträtterna är köttbullar, korv, julskinka och sill. Som efterrätt serveras risgrynsgröt)

Som vi ser texterna kontrasterar utifrån en tradition som firas i båda länder och som kan skiljas i vissa avseende, vilka lyfts fram i texten. Det är lätt att se att den här formen av kontrastivitet utgår också från ett nationellt perspektiv och den kan utesluta till exempel elever med andra kulturella bakgrunder än den svenska. Men amigos dos ställer en fråga sist i texten, som behandlar julen i Sverige, som gör att även elever med andra kulturella bakgrunder kan känna sig välkomna att diskutera: ¿Y tú? ¿Cómo celebras la Nochebuena? (91, Och du då? Hur firar du julafton?)

På kapitel 20 (78) beskrivs hur man firar midsommarafton i Sverige. Texten handlar om en flicka som kommer från Granada i Spanien till Sverige för att fira midsommarafton:

Por la mañana Isak y su hermana menor van a decorar el mayo con flores y hojas. Después su padre va a levantar el mayo. (På morgonen ska Isak och hans lillasyster klä majstången med blommor och löv. Efter detta kommer deras far att resa majstången).

Några textbubblor på svenska som innehåller extrainformation fyller också en kontrastiv funktion eftersom de jämför hur det är i Spanien med hur det är i Sverige:

I Spanien har man två efternamn. Det första är från pappan och det andra från mamman. De flesta använder bara sitt första efternamn när de presenterar sig. När man talar om sin familj i Sverige menar man oftast sina föräldrar och syskon. När man talar om sin familj i Spanien räknar man också in sin mor- och farföräldrar, mosttrar, fastrar, kusiner, osv. Den spanska familjen är jättestor! (13)

De kontrastiva texterna i *Amigos dos* rör olika teman som hur man firar olika helgdagar (midsommar, jul) : *Amigos dos* kontrasterar också med berömda figurer inom t ex sport eller musik genom att presentera några figurer som är kända i respektive land.

Nästan alla jämförelser som görs i boken presenteras i kontrast till förhållandena i Spanien. Latinamerika kommer nästan helt bort i detta avseende.

En annan aspekt som lyfts fram i *Amigos dos* är svensk barnlitteratur i form av en kort presentation av några av Astrid Lindgrens figurer (Ronja, Pippi Långstrump):

Me llamo Ronja. Tengo once años. Soy la hija de un bandolero. Mi padre, que se llama Mattis, es el jefe de una banda de bandoleros. (7) (Jag heter Ronja. Jag är elva år: Jag är dotter till en rövare. Min far, som heter Mattis, är en rövarhövding).

I lela det här kapitlet (6-9) som heter ”En el mundo de Astrid Lindgren” (i Astrid Lindgrens värld) presenteras kända figurer skapade av denna författarinna.

5.1.3.2 Vale 7

Vale 7 presenterar i kapitel 3 ”Mi club favorito” (14-15) en kort text om fotboll. Vale 7 arbetar med bild, i stället för text, för att presentera två representanter för fotbollen : en i Sverige (Hanna Ljungberg) och en i Spanien (Luis Enrique). Vale 7 arbetar inte med texten för att förklara vilka dessa figurer är, utan presentationen bygger helt på bilderna som finns på sidan 14, texten fyller en språklig funktion eftersom eleven ska lära sig med hjälp av texten olika färger och att behärska frågan ¿te gusta.? (gillar du?).

Under texten ¿Quién es? (22) finns det fem korta texter (texterna är numrerade från ett till fem) som beskriver kända figurer som har anknytning till Sverige (Pippi) och Spanien (Quijote), men även andra figurer som är mycket kända inom aktuell populär ungdomskultur (Harry Potter, Tintin). På följande sida (23) finns det bilder på alla figurer som nämns i texterna 1 till 5 och idén bygger på att eleverna ska para ihop bilderna med den text som beskriver figurerna på bilderna. Så här lyder texten som ska paras ihop med Pippi Långstrump:

Hola soy de Suecia. Vivo con mi caballo y mi mono en una casa vieja, pero muy bonita. No voy al colegio, porque no quiero y no me gusta. Tengo dos amigos, un chico y una chica. Mi padre no vive en Suecia, vive en una isla, que está muy lejos de Suecia. (22)
(Hej jag är från Sverige. Jag bor tillsammans med min häst och min apa i ett gammalt men vackert hus. Jag går inte i skolan, därför att jag varken gillar eller vill det. Jag har två kompisar, en pojke och en flicka. Min far bor inte i Sverige, han bor på en ö, som ligger långt ifrån Sverige).

De andra figurer beskrivs på ett liknande sätt på de andra texterna, det gör att det går lätt att jämföra mellan texterna och utifrån några ord som till exempel nationalitet på figurerna, kan eleven lätt komma fram till vilken text som beskriver den figur som visas på bilderna.

5.1.3.3 Tapas 2

Tapas 2 kontrasterar nästan inte alls förhållandena mellan Sverige och de spansktalande länderna. Boken har väldigt kortfattade texter som inte ger tillräckligt med information. Däremot försöker boken lära ut språket med hjälp av några teman som kan vara bekanta för ungdomarna som det är fallet med fritidsaktiviteter och musikvärlden som ingår i del fyra (52-70).

Under tema fritiden ingår några sporter som fotboll, tennis, åka skidor och att även att gå på bio. Men boken saknar nästan helt anknytning till något land, för att den ska komma fram till en riktig jämförelse. Ett exempel ges där boken beskriver om hur man kan åka skidor i Sierra Nevada i södra Spanien så att man får en liten inblick i hur det är i Spanien: ”I Sierra Nevada, som ligger i södra Spanien, kan man åka skidor från november till april” (58)

Sedan presenteras det några kända sångare från Spanien och Latinamerika (Jarabe de Palo, David Bisbal och Shakira) och några musikstilar definieras med hjälp av dessa artister. Här finns en av de få exempel på jämförelser som finns i boken och den är skriven på svenska:

Dokusåpor är lika populära i Spanien som i Sverige. Här är några av deltagarna i tävlingsprogrammet Operación Triunfo, spansk tv:s motsvarighet till Fame Factory. (64)

Annars saknar boken jämförelse mellan kulturer och alla kapitel innehåller mycket kortfattade texter.

6 SLUTSATSER OCH DISKUSSION

Det första som analysen tydliggör är att det är en stor skillnad mellan de olika textböckerna när det gäller mängden kulturell information som dessa presenterar för läsaren. Amigos dos är den bok som innehåller mest information av de böcker som undersöktes. Medan Tapas 2 har minst fakta och därför blir boken i många aspekter bristfällig när det gäller att presentera det kulturella innehållet. De andra två böckerna visar en hel del geografisk information och begränsad fakta om några traditioner i Spanien och Latinamerika

Det finns vissa ämnen som återkommer i Amigos dos och Vale 7. Vi har till exempel fotboll, tjuvfäktning och typiska maträtter från olika delar av Spanien som presenteras som något representativt för Spanien. När det gäller Latinamerika så har Mexiko varit det land som återkommer i alla tre böckerna. Amigos dos och Vale 7 bjuder till och med på samma mexikanska tradition: ”De dödas dag”. Utifrån analysen går det att se att i de två mest innehållsrika textböckerna (Amigos Dos och Vale 7) kan man finna en viss likhet i vilka teman dessa böcker presenterar (geografi, maträtter, traditioner, sport), men hur det presenteras blir lite annorlunda.

Amigos dos väljer att presentera långa texter som ger mycket information som är på spanska och som kräver mera ordkunskap i spanska från eleverna, dessa texter finns som vanliga kapitel i boken, medan Vale 7 presenterar fakta inom kapitel mer med avsikten av integrera detta med språkinläringen och längre texter med fakta presenteras som extratexter under rubriken ¿Quieres saber más? (vill du veta mer?) som i stort sätt är texter skrivna på svenska; eller i form av en tidning, i slutet av boken, som är skriven på en mer avancerad spanska.

Oavsett vilket arbetssätt dessa tre böcker använder för att förmedla det kulturella innehållet så kan man konstatera att det är inte någon fördjupad information dessa böcker ger om förhållandena i de spanstalande länder. Det mesta är allmän information som inte ger mycket utrymme för den mångfald som finns i en så stor och oerhört mångfacetterad kultursfär. Det finns då exempel på att böckerna kan bli bättre på att presentera fakta, så visade till exempel Amigos dos i fallet när tjuvfäktningen presenterades och där ett visst genusperspektiv redovisades, vilket kan vara bra för att skapa en diskussion eller dialog i klassen om ett

intressant tema som berör båda kulturerna. Vale 7, i sin tur, gav också goda exempel genom att redovisa geografisk information i texterna som försöker integrera språkinläringen och där eleverna kan känna igen sig i den situation som beskrivs. Det såg man vid t ex texten där eleverna läser geografi på en spansk lektion. Det är just sådana sätt att presentera fakta som behövs för att kunna säga att en bok återger på ett bra, intressant och meningsfullt sätt de kulturella aspekterna.

Arbetet har utgått från ett viktigt kriterium för att titta på om textböckerna använder sig av det interkulturella perspektivet när dessa presenterar det kulturella innehållet. Detta kriterium är kulturkontrastivitet, det vill säga att i analysen har man tittat på om textböckerna jämför kulturella förhållandena (mellan Sverige och de spankstalande länder) med varandra. I denna aspekt betonar boken "Amigos dos" kulturkontrastiviteten. Det finns många exempel i denna boken som kan kännas som väldigt typiska för Sverige och svenskarna, som t ex kapitlet om "Astrid Lindgrens värld" eller när man förklarar hur man firar jul eller midsommarafton i Sverige. Samtidigt skapas det en parallell till hur sakerna är i Spanien genom att redovisa för hur julen firas i Spanien eller genom att beskriva information om Spanien med hänsyn till hur det är i Sverige. Detta har vi sett i exemplet där *Amigos dos* använder textbubblor för att redovisa för dessa förhållandena. *Amigos dos* följer hela tiden en linje som betonar kulturkontrastiviteten mellan Spanien och Sverige. I denna jämförelse faller Latinamerika bort. Det som dock kan kännas som lite problematiskt är att det blir lite för mycket av en nationell karaktär i dessa jämförelser. Detta kan ge som resultat att inte alla elever kan känna igen sig (t ex nyanlända elever från utlandet eller elever med en annan kulturell bakgrund) i de kontexter som boken behandlar, men samtidigt finns det ibland öppna frågor som öppnar för diskussioner om hur man själv t ex firar en viss helgdag.

Vale 7 arbetar också kontrastivt, men boken presenterar detta på ett annorlunda sätt, eftersom den har än mindre betoning på att kontrastera genom texterna, mycket av det som jämförs kontrasteras i stället med hjälp av bokens bilder. Men idén att presentera något som kan vara mer igenkännbart för barn som växer upp i Sverige finns där. Vale 7 fortsätter i de kulturkontrastiva idéerna att arbeta med koncepten att integrera språkinläringen i jämförelsen. Detta går att se i det exemplet som presenterades i analysen där eleverna skall para ihop fem bilder på olika figurer med respektive text. Figurerna är representativa för spansk, svensk och än mer internationell kultur.

I Tapas 2 finns det få exempel på kontrastivitet, man gör jämförelse mellan Sverige och Spanien när det gäller några TV program, men kontrastiviteten är inte så omfattande att man skulle kunna tala om att det finns ett genomtänkt försök att kontrastera kulturer i Tapas 2. Det som går att se i samtliga böcker är att i denna jämförelse är det förhållandena i Spanien som blir mål för jämförelse med Sverige. Det finns inga försök att göra någon jämförelse med hur sakerna är i något latinamerikanskt spansktalande land. Eftersom i denna aspekt förekommer ett glapp i den kulturella jämförelsen, genom att man utesluter en stor del av det som skapar den spanskspråkiga kulturen, är det viktigt att lärarna är medvetna om den här bristen och än så länge borde det vara lärarens ansvar att även lyfta fram jämförelser mellan Sverige och andra spansktalande länder.

Genom arbetets analys går det inte att se några starka tendenser som skulle tyda på att de studerade texterna ger upphov till stereotyper (med undantag för en text som var generaliserande om spanjorernas matvanor). Däremot kan man se att teman där böckerna behandlar Spanien ingår i det som många icke spansktalande människor associerar med Spanien, t ex tjurfäktning, maträtter (Paella). Det är så att säga de vanliga teman som upprepas gång på gång när den spanska kulturen redovisas. Detta är utan tvekan den svagaste punkten när samtliga texter behandlar de kulturella aspekterna om den spanskspråkiga kulturen, det vill säga att böckerna saknar mångfald när de tar upp de kulturella aspekterna. Texterna blir på det sättet enfaldiga i presentationen av kulturen, något som resulterar i att vi ser en mängd geografisk och historisk fakta och läsaren får bekanta sig med några maträtter som presenteras som representativa för en hel kultur.

Det är möjligtvis den här ”yttligheten” som gör att böckerna kan uppfattas som neutrala. Om böckerna däremot hade presenterat texter som går in på något ämne som kräver några djupare analyser av den spanskspråkiga kulturen, skulle detta leda till att värderingar och sättet att betrakta den andra kulturen skulle genomsyras mycket lättare i texterna och det skulle hjälpa till att stereotyper kan lyftas fram och diskuteras.

Man skulle gärna vilja ha texter där andra aspekter av den spanskspråkiga kulturen finns representerad. Hur är det med t ex kontrasten mellan storstad och landbygd, vad tycker de spanska och latinamerikanska ungdomarna om deras traditioner. Men däremot är det bra att den kulturkontrastiva aspekten betonas i textböckerna och det är just på det här sättet som

böckerna försöker integrera det interkulturella perspektivet när de presenterar det kulturella innehållet.

Det som man kan fråga sig är om kulturkontrastiviten är tillräcklig för att kunna dra slutsatsen att böckerna har en interkulturell framtoning. Jag tror att kontrastiviten är en mycket viktig kärna i det hela, men för att man ska kunna säga att böckerna fyller till hundra procent en interkulturell funktion är det viktigt att de även presenterar kulturell mångfald och ett innehåll som ger utrymme för diskussioner om olika stereotyper, eftersom dessa aspekter också är viktiga för att främja ett interkulturellt perspektiv.

Vid fortsatta studier om detta ämne skulle vara intressant att man även analyserar bilderna som finns i böckerna, eftersom under arbetets gång har man kunnat konstatera att bilderna spelar också en viktig roll i hur böckerna presenterar sitt innehåll. Det skulle också vara intressant att analysera alla steg en bok innehåller för att jämföra och se om det också förekommer samma brister eller om böckerna, däremot, förbättrar och varierar sitt innehåll.

Litteratur- och källförteckning

- Álvarez, F y Albanesi, L. (2004): "La consolidación del español en Suecia". Anuario del instituto Cervantes:Madrid.
- Alves,C., Eriksson,T., Johnson,T., Leinonen, M., Medina, M. och Rodríguez, F. (2004): *Tapas 2*. Stockholm:Natur och Kultur.
- Bodin, Brita och Fant, Lars (1995): *Från kultur till kultur*. Stockholm:Bonniers utbildning.
- Cuesta, Isabel de la (2005): "Hur presenteras den spanskspråkiga kulturen i de läromedel i spanska som produceras i Sverige". I red: Larsson Ringqvist, Eva och Valfridsson, Ingela. *Forskning om undervisning i främmande språk. Rapport från workshop i Växjö 10-11 juni 2004. Acta Wenionensia, 58*. Växjö:Växjö University Press.
- Davcheva, Leah and Sercu, Lies L. (2005):" Culture in foreign language teaching materials". I: red. Sercu, Lies. *Foreing language teachers an intercultural communication: An international investigation*. GBR:Multilingual matters limited.
- Gagnestam, Eva (2005): *Kultur I språkundervisning*. Lund:Studentlitteratur.
- Hanson, Ö., Kemper, Inmaculada (2004): *Vale 7*. Stockholm:Bonniers.
- Hellspång, Lennart (2001): *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Kramsch, Claire (1993): *Context and culture in language teaching*. Oxford:Oxford University press.
- Kirsch, Frank-Michael (2004): "Språk och läroböcker i språk- nyckel till andra kulturer". I:red. Pirjo Lahdenperä. *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund:Studentlitteratur.
- Lahdenperä, Pirjo (2004): " Interkulturell pedagogik-vad, hur och varför?". I:red. Pirjo Lahdenperä. *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund:Studentlitteratur.
- López Fernández, Cristina (2005): Memoria de Master "El componente cultural en la enseñanza de ELE a través de los medios de comunicación y su aplicación en el aula". Salamanca: Universidad de Salamanca.
- Saveska Knutagård, M., Motte, Anette de la & Lizana, Horacio (2004): *Amigos Dos*. Stockholm:Almqvist&Wiksell.
- Tornberg, U. (1997): *Språkdidaktik*. Malmö:Gleerups Utbildning AB.

Internet

Miquel, Lourdes & Neus, Sans (2004): "El componente cultural: un ingrediente más en las clases de lengua". [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.sgci.mec.es/redele/revista/miquel_sans.shtml> [2005-05-02]

Peck, Deborah (1984) "Teaching culture: beyond language". [Elektronisk]. Tillgänglig: <<http://www.yale.edu/ynhti/curriculum/units/1984/3/84.03.06.x.html>> [2006-04-25]

Skolverket 2000 *Grundskolan: kursplan och betygskriterier 2000*. [Elektronisk] Kräver Adobe Acrobat Reader. Tillgänglig: <www.skolverket.se> Sökväg: kursplan och betygskriterier 2000. [2006-05-06]

Paige, Jorstad, Siaya, Klein and Colby, J (1987): "Culture learning in language education: A review of the literature". [Elektronisk] Kräver Adobe Acrobat Reader. Tillgänglig: <<http://www.carla.umn.edu/culture/resources/litreview.pdf>> [2006-04-20]